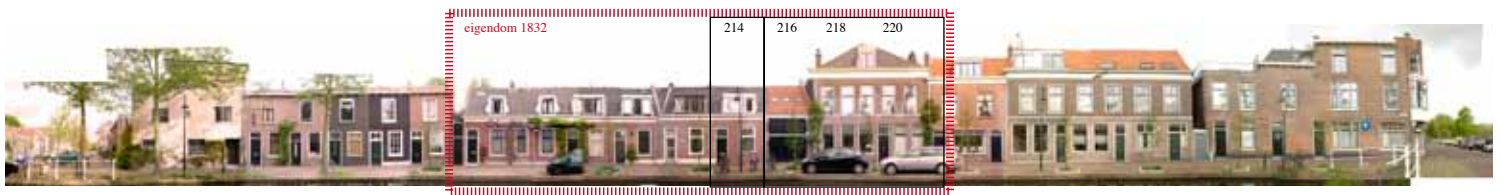

Koeien op het Rietveld – deel 1805-1927

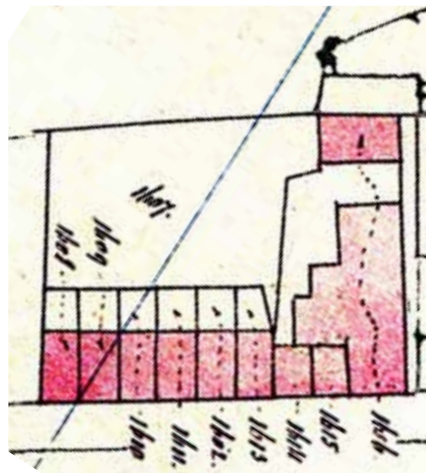

Fotocompilatie 2013 Rietveld noordzijde van Raam tot Oostplantsoen met (in zwart) onderzochte percelen en (in rood) oorspronkelijke eigendom boerderij

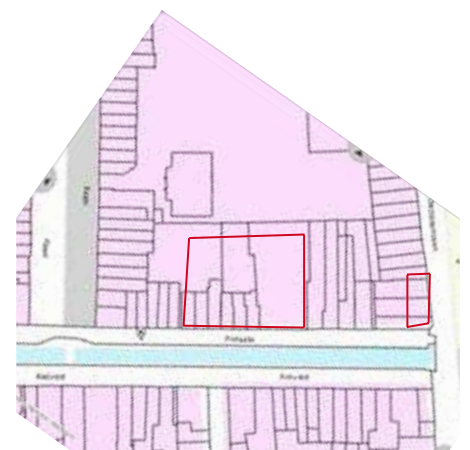
Als je nu over het Rietveld loopt, zal je er zo langs voorbij lopen: tussen het Raam en het Oostplantsoen ligt een boerderij met woonhuis, stallen, een wagenschuur en tuin. Maar aan de gevels kan je er niets van zien, het lijkt een doorgaande. Maar als je goed oplet, vind je een gevel die één grote groene poortdeur blijkt te zijn. Daar kwamen twee eeuwen lang de koeien door naar buiten en de hooiwagens door naar binnen. Van 1800 tot 1978 heeft hier een werkende boerderij gezeten. Tussen 1700 en 1800 zat de boerderij een stukje opgeschoven richting het Raam. Die boer kocht een deel van zijn grond uit de boedel van de plateelbakkerij die er tussen 1600 en 1685 zat. Een hele geschiedenis, die zich hier dus letterlijk verbergt achter de gevels.

Kadastrale kaart 1832, omgeving Raam, Rietveld, Oosterstraat. rood gearceerd de percelen van J. de Haas

Kadastrale aanpassing 1862: de boerderij en de woningen aan het Rietveld

Kadastrale kaart 2010

Het is november 1859. Jacobus de Haas tekent de koopakte. Hij koopt de boerderij op het Rietveld van zijn moeder. Vanaf nu is hij officieel de eigenaar van de boerderij op de percelen C572 en C573. Het is de boerderij waar hij opgroeide, die zijn vader Jan de Haas rond 1805 had gekocht en opgebouwd en waar zijn moeder Catharina van Lind later hertrouwde met boer Pieter van den Berg. Waar hij zelf als jongen woonde en tot voorkort met zijn moeder handel dreef in koeien, spoeling en melk, het “genootschap tot uitoefening van het bedrijf van melken spoelingverkooper.” (‘Spoeling’ was een restproduct uit de jeneverstokerijen en de gist- en spiritusfabriek, dat door zijn grote voedingswaarde werd gebruikt voor veevoeder) In 1859 was zijn moeder Catharina 60 jaar geworden. Blijkbaar vond ze het tijd voor de overdracht.

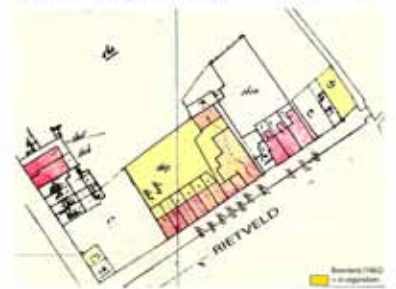
Om de boerderij te kopen leent Jacobus 2.300 gulden van zijn moeder. "In plaats van rente van het voormelde kapitaal zal de koper aan de verkoopster, gedurende haar gansche leven, immers zoolang zij verkiest, verschaffen: inwoning in het verkochte huis, kost, kleeding, bewassing, geneeskundige behandeling en alle verdere levensbenodigdheden, overeenkomstig haren staat, met bijvoeging eener driemaandelijksche toelage in geld ter som van twaalf gulden vijftig cents(...)" Alleen met schriftelijke toestemming van zijn moeder mag hij het perceel verhuren of veranderen, en hij moet goed voor het onderhoud zorgen en een brandverzekering afsluiten.

Jacobus de Haas heeft die november 1859 zijn plannen met de boerderij al klaar. De woningmarkt in Delft trekt na decennia weer aan; er is behoefte aan nieuwe arbeiderswoningen. Op het erf laat hij in februari 1860 door meester metselaar F. Donkers aan de gracht zeven woningen en een pakhuis bouwen. Hiermee geeft hij dit deel van de Rietveldse gracht zijn huidige uiterlijk. Zijn zus Anna wordt met haar man een van de eerste bewoners van die huisjes. Maar hij verhuurt de woningen vooral aan vele, vele anderen.

Wat hij in 1860 nog niet weet is dat hij zes jaar later vrouw en vee zal verliezen. In 1866 sterft zijn vrouw Gertrui van den Akker. Tegelijk woedt een grote veepest in Delft, Zuid-Holland, Nederland en Europa. Van najaar 1865 tot najaar 1867 was de beestenmarkt in Delft gesloten. Dit zware jaar voor Jacob wordt onderschreven door de provincie. Zij kenmerkt 1866 in haar jaarverslag als een zwaar jaar: "Heevige ziekten onder menschen en vee, voor vele takken van den landbouw meestal ongunstige weêrsgesteldheid, verwickelingen buiten 's lands, die handel en nijverheid drukten, maakten het jaar 1866 tot een voor de ontwikkelingen en bloei der stoffelijke belangen van deze provincie hoogst naadelig tijdperk."

Drie jaar na het overlijden van Geertrui hertrouwt Jacob de Haas met Jannetje Langelaan. Ook voor haar is het haar tweede huwelijk, nadat met Arnoldus van der Drift. Langelaan en Van der Drift zijn beide boeren families uit Vrijenban en Hof van Delft. Zij had met Arnoldus een boerderij op de Rotterdamse weg. Ze trouwt Jacobus onder huwelijkse voorwaarden. Die vermelden dat ze "bedingt voor zich het beheer harer roerende en onroerende goederen, mitsgaders het vrije genot harer inkomsten." Wel zal ze jaarlijks minstens 300 gulden daaruit bijdragen aan het huishouden en de opvoeding van de kinderen. Voor die tijd een zeer behoorlijk bedrag.

Jacob de Haas, bouwman, wijk 5 no 128, Rietveld nr, omst 1860

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft art. 4 en 5 van het Koninklijk besluit van 9 Junij 1857 (Staatsblad nr. 55), isdelede:

Art. 4. In gemeenten of gedeelten van gemeenten, met vestyphus besmet, of waar de vestyphus binnen de laatste 30 dagen geheerscht heeft, is in- en doorvoer van runderen, dat niet voor de slagbank bestemd en als zoodanig voor gezond gekend is, verboden.

Ook is uitvoer van runderen uit die gemeenten of gedeelten van gemeenten verboden.

Vervoer van runderen tussen die gemeenten of gedeelten van gemeenten mag niet plaats hebben zonder schriftelijk verlof van den burgemeester.

Art. 5. Binnenlandsch vervoer van speling of dik daarsen en van ander veevoer, afkomstig uit de weiden, veevoesterijen of stallen, gelegen in gemeenten met vestyphus besmet of waar de vestyphus binnen de laatste 30 dagen geheerscht heeft is verboden met ingang van den 19^{en} Junij e. k.

van toepassing verklaard op de navolgende gemeenten:

in Zuidholland: Oud-Alblas, Bleskensgraaf en Hofwoude, Bodegraven, 's Gravenhage, Groot-Ammer, Hof van Delft, Kethel en Spaland, Moordrecht, Noordwijkerhout, Oost-Voorze, Ouderkerk a/d. IJssel, Peursum, Rijswijk, Spijkensse en Vianen;

in Utrecht: Willemkop (alleen de buurt Blokland);

in Noordholland: Haarlemmermeer (alleen karel I);

Laren, Sielen (alleen de secten C en G);

in Gelderland: Duiven (alleen de kadastrale gemeente Grootsen), Wanse (alleen de kadastrale gemeente Louwen).

Johanna Langelaan, bouwvrouw, Rietveld 222, omst 1888

En daar wonen ze dan op t Rietveld: Jacobus met zijn vier kinderen en zijn moeder Catharina en Jannetje Langelaan met haar drie kinderen. Het gaat ze goed, hij koopt voor 7000 gulden een stuk land in de Bieslandse Polder, aan de overzijde van de Koepoortbrug. Het stuk land waar tegenwoordig Hotel Hampshire staat, de Oudraadweg en (over de A13) de volkstuinten, tot diep in de Delftse Hout. Ook koopt hij in oktober dat jaar een huis aan het Raam met een aangrenzend stuk grond, dat aansluit op de grond van de boerderij.

Bij het overlijden van Jacobus de Haas in 1885 blijkt het een bloeiend bedrijf. De inventaris meldt 31 koeien, twee paarden, twee zwangere zeugen, 25 biggen, kippen en hanen

Drie generaties Langelaan, vastgelegd door de Delftse fotografe Emma Kirchner, ongeveer 1880

(l) Anna Tetteroo, moeder van
(m) Jannetje Langelaan, moeder van
(r) Maria van der Drift

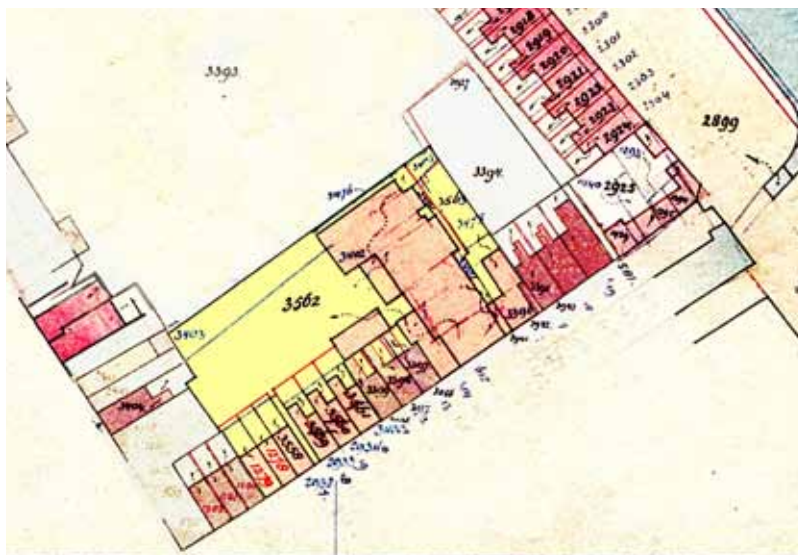
Johanna is een vermogende vrouw. De familie Langelaan was een rijke boerenfamilie. En ook de familie van der Drift, waartoe haar eerste man behoorde, was niet onaanzienlijk. Niet vreemd dus dat ze op huwelijksvoorwaarde trouwt met Jacobus de Haas. Ze wil ook laten zien dat het haar goed gaat. Op foto's van haar, haar moeder en haar dochter zien ze er welvarend uit. En ze is een handige zakenvrouw. Ze leent geld uit aan een straatgenoot, met diens huis als onderpand. Als hij haar de schuld niet kan terugbetalen, verkoopt ze zijn huis. Met winst. Ze besluit ook tot een ingrijpende verbouwing, waarbij ze het woonhuis en de stallen verbouwt tot de huidige verschijning: een groot grachtenpand aan de straat, oerdegelijke stallen naar typisch zuid-hollandse aard daarachter, met plek voor 44 koeien een voorstal en paardenstal. De zes arbeidershuisjes blijven in haar bezit en worden nog steeds door haar verhuurd.

Of en hoe haar zoons Cornelis en Gerardus van der Drift zich met het boerenbedrijf bezig houden is niet bekend. Wel is duidelijk dat zij in de loop van de tijd percelen rondom de boerderij aankopen en het grondgebied uitbreiden. Als hun moeder in 1917 sterft, erven zij de boerderij en zetten het bedrijf voort. In 1921, zo blijkt uit de veetelling van dat jaar, hebben ze het grootste boerenbedrijf in de binnenstad met 34 koeien, 2 paarden en 2 biggen.

Deel uit de lijst van boeren in de binnenstad van Delft, Veetelling 1921

Aan dit deel van de geschiedenis komt in 1927 een eind, als Cornelis kinderloos sterft. De boerderij wordt openbaar verkocht: "Een pand met vier uitgangen, stalling voor vier en veertig stuks vee, paardenstal voor vyf paarden, wagenschuur, gestapelde mestput, rails en lorrie, grooten tuin met diverse vruchtboomen en afzonderlyke toegang, prieel, kippenhokken, spoelingputten met goten, aan het Rietveld te Delft..." De boerderij wordt gekocht door veehandelaar Meijer. De losse arbeiderswoningen, het huis aan de andere kant (huidig nummer 222) en een groot gedeelte van de tuin worden aan een investeringsmaatschappij verkocht, die de verhuur ervan doorzet.

samengestelde kadastrale kaart van de situatie in 1927 ten tijde van de openbare verkoop van het bezit van Cornelis van der Drift (donkergeel gearceerd)

Bronnen (samenvatting):

Kadastrale kaarten en - wijzigingen 1832-1927, Kadaster

Kadastrale leggers, Gemeentelijke Archief Delft (GAD)

Diverse aktes van geboorte, (onder-)trouw, sterfte, via Digitale Stamboom, GAD

Bevolkingsregisters, GAD

Foto's Langelaan, Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

Inventaris 1866, Jacobus de Haas bij overlijden van Geertrui van den Akker, GAD

Inventaris 1886, Johanna Langelaan bij overlijden Jacobus de Haas, GAD

Consent voor bouw en stapelen van stenen aan Rietveld aan de Haas en Donkers, jan.1860, GAD

Akte van lening, Johannes de Roo en Langelaan, notaris Schagen van Leeuwen, 06.08.1869

Akte voor openbare verkoop pand De Roo, notaris Schagen van Leeuwen, 1874

Dagblad voor Zuid-Holland en 's Gravenhage 19 juli 1867, via kranten.kb.nl

Veetelling 1921, GAD

mei 2013
onderzoek en tekst:
Luberta Gort
Michiel Brouwer
mmv Kees van der Wiel
www.achterdegevelsvandelft.nl